

ประเภทของภูมิปัญญาด้าน การปกครอง

ชื่อภูมิปัญญา แก่บ้าน

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

แก่บ้านเป็นผู้ที่ต่อสู้ปกป้องค้ำประกันพัฒนา เสียสละฝ่าฟัน โดยสละความสุขส่วนตัวเพื่อสังคมโดยอย่างน้อยก็คือหมู่บ้านหรือท้องถิ่นนั้น ๆ จึงนับได้ว่าเป็นแก่บ้านเป็นบุคคลที่สังคมในท้องถิ่นในหมู่บ้านและชุมชนควรจะระลึกและสวดถึงคุณงามความดีของพวกเขาเหล่านั้น จึงได้เรียกท่านว่า “พ่อผู้ใหญ่”

ความเป็นมา

แก่บ้าน เป็นชื่อเรียกของผู้นำในหมู่บ้านซึ่งตรงกับภาษาปัจจุบันว่าผู้ใหญ่บ้าน แก่บ้านเป็นผู้ได้รับฉันทานุมัติจากผู้คนในท้องถิ่นที่มติและเอกฉันท์ในการคัดเลือกผู้นำขึ้นมา เพื่อมีหน้าที่ดูแลทุกข์สุข เป็นที่ปรึกษา ตัดสิน และนำการพัฒนา ไม่ว่าจะระบบราชการสู่ประชาชน ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการจัดการด้านการชุมชน ไม่ว่าจะกิจการงานพัฒนา งานศึกษา อาชีพ ปราบปราม และทางด้านจิตใจ ศาสนา ประเพณี ฮีตฮอย จึงนับว่าเป็นสภาพของผู้นำ

กระบวนการ

ลักษณะการเป็นผู้นำในชุมชนหรือในหมู่บ้านคำที่ว่าผู้ใหญ่บ้านดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ในสมัยก่อนโบราณมีการจัดการและแบ่งลักษณะการปกครองของหมู่บ้านดังนี้ จะมีการตั้งบ้านเรือนจากกลุ่มหลังคาเรือน เรียกว่า โพง จาก 4 - 5 โพง เป็น 1 หมู่บ้าน ประมาณ 40 - 50 หลังคาเรือน เป็น 1 หมู่บ้าน เมื่อทางราชการโดยกระทรวงมหาดไทยประกาศเป็นหมู่บ้านแล้วก็จะเป็นการลักษณะวิธีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเรียกว่า แก่บ้าน ขึ้นอยู่กับตำบล โดยมีผู้ปกครองของตำบลเรียกว่า นายแคว้น (กำนัน) จากหลาย ๆ แคว้น (ตำบล) ก็จะเป็นเมือง หรือ อำเภอ จังหวัดต่อไป

การจัดการ การปกครองส่วนของชุมชนนี้ นอกจากจะมีผู้ใหญ่บ้านแล้วก็จะมีส่วนช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีประธานวัด พ่ออาจารย์ ล่ามบ้าน (ผู้รับใช้ได้ทุกกิจกรรม) ล่ามวัด (ผู้รับใช้เกี่ยวกับศาสนาและพิธีการเป็นสื่อจากพระสงฆ์และอาจารย์วัด) นอกจากนี้ที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็จะมีการจัดตั้งหัวหมวด หรือ นายหมวด เพื่อเป็นหัวหน้าของกลุ่มผู้คน ในด้านเกี่ยวกับการจัดการนัดหมายประชุม ตกออก ตกเสีย รวมไปถึงการกิน การทาน การตาย โดยมีการปรึกษาหารือ การตั้งกฎเกณฑ์ และข้อปฏิบัติในกิจการ งานส่วนร่วมของชุมชนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ได้ตั้งกันขึ้นเรียกว่า

“มือ ” โดยการหมุนเวียน สับเปลี่ยนช่วยกัน รับผิดชอบและทำงานเพื่อให้สำเร็จเกิดเป็นสามัคคีธรรมในหมู่คณะได้โดยอย่างประจักษ์แจ้ง

การจัดการในวิถีชีวิตของชุมชนจะขึ้นอยู่กับรูปแบบและสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะปัจจุบัน นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้วก็ยังมีเพิ่มเติมมาภายหลังเช่น ประชาน กลุ่มสตรี ประชานกลุ่มทอผ้า ประชานกลุ่มผู้สูงอายุ ประชานกลุ่มเยาวชน ประชานแม่บ้าน และประชานกองทุน ฯลฯ ส่วนต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา ก็ล้วนแต่เป็นการหล่อหลอมแบ่งเบาภาระหน้าที่ให้กับผู้นำเพื่อที่จะได้ช่วยกันรับผิดชอบและพัฒนาสร้าง สรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นของหมู่บ้าน เพื่อนำไปสู่ความสงบสุข และเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงให้กับ ส่วนรวม นับเป็นภูมิปัญญาปัญญาของคนพื้นบ้านเวียงสา

แหล่งข้อมูล

นายญาณ สองเมืองแก่น

บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

 054 – 781105